

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

> Retouradres Postbus 16169 2500 BD Den Haag

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Korte Voorhout 7
Postbus 16169
2500 BD Den Haag
www.rijksvastgoedbedrijf.nl
Contactpersoon

Datum **22 MEI 2018**
Betreft Wob-besluit inzake meerkosten renovatie Paleis Huis ten Bosch

Ons kenmerk
7800000245
KvK nummer
65890604
BTW nummer
NL8563 05 765 B 01

Op 18 januari 2018 hebt u per brief verzocht om informatie over de meerkosten van € 4,1 miljoen van het project renovatie Paleis Huis ten Bosch op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

U verzoekt om documenten die betrekking hebben op de kosten van de verbouwing van het object. U vraagt specifiek om documenten die inzicht geven in:

- de meerkosten door tegenvallers tijdens het project;
- het structuurontwerp en de daarbij behorende programma's van eisen voor de volledige renovatie, die tot een veranderende aanpak hebben moeten leiden;
- de verklaring dat geen meerkosten, maar een onderbesteding, wordt verwacht in de werkzaamheden binnen het pand ten aanzien van de keuzes die worden gemaakt door DKH;
- de wijzigingen in bestek, gewijzigde wensen en eisen van de verbouwing;
- het contract dat is gesloten met de aannemers en architecten en hoe deze in de loop der tijd is gewijzigd.

Procedure

De ontvangst van uw verzoek is schriftelijk bevestigd bij brief van 18 januari 2018. In de brief van 12 februari 2018 is de beslistermijn met vier weken verdaagd tot 15 maart 2018.

In de brief van 12 maart 2018 is aan u medegedeeld dat de beslistermijn met vier weken is opgeschort vanwege het vragen van zienswijzen aan derden. Vervolgens is op 10 april 2018 per e-mail aan u bericht dat de afhandeling van uw verzoek onverhoopt langer duurt dan was verwacht. Ten slotte bent u nadien nogmaals telefonisch geïnformeerd over de voortgang.

Wettelijk kader

Uw verzoek valt onder de reikwijdte van de Wob. Voor de relevante Wob-artikelen verwijs ik u naar bijlage 1.

Inventarisatie documenten

Op basis van uw verzoek zijn in totaal 16 documenten aangetroffen. Deze documenten zijn opgenomen in een inventarislijst, die als bijlage 2 bij dit besluit is gevoegd. In dit besluit wordt verwezen naar de corresponderende nummers uit de inventarislijst, zodat per document duidelijk is wat is besloten.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

Zienswijzen

U bent erover geïnformeerd in de brief van 12 maart 2018 dat er derde belanghebbenden zijn bij de openbaarmaking van de documenten met de nummers 8 t/m 16 en dat deze in de gelegenheid zijn gesteld hierover hun zienswijzen te geven. De zienswijzen van de derde belanghebbenden heb ik in mijn belangenafweging meegenomen.

Besluit

Ik heb besloten de documenten met de nummers 1 t/m 7 niet openbaar te maken. De Wob is op deze documenten niet van toepassing. Voor zover de Wob wel van toepassing is, maar ik deze documenten ook niet openbaar. Al deze documenten bevatten namelijk passages die de veiligheid van de Staat kunnen schaden. Verder bevatten de documenten met de nummers 4, 5 en 7 informatie die de economische of financiële belangen van de Staat kan schaden en die ziet op de persoonlijke levenssfeer.

De documenten met de nummers 12, 14 en 16 maak ik ook niet openbaar. Deze drie documenten bevatten informatie die eveneens de economische of financiële belangen van de Staat kan schaden en die is opgesteld ten behoeve van intern beraad. Ook maak ik de passages in document 14 niet openbaar voor zover het persoonsgegevens betreft. Als ik de voornoemde passages weglaat, blijft er geen informatie aangaande de door u verzochte bestuurlijke aangelegenheid over die voor afzonderlijke verstrekking in aanmerking komt. Ik heb daarom besloten deze documenten in hun geheel te weigeren.

Verder heb ik besloten de documenten met de nummers 8 t/m 11, 13 en 15 deels openbaar te maken. De passages in de documenten 9, 11, 13 en 15 die betrekking hebben op de veiligheid van de Staat maak ik niet openbaar. Hetzelfde geldt voor de passages in de documenten 8 t/m 10 en 13 die de economische of financiële belangen van de Staat kunnen schaden. De in de documenten met de nummers 8 t/m 11 en 13 t/m 15 voorkomende persoonsgegevens maak ik ook niet openbaar. Dat geldt ook voor de passages in de documenten met de nummers 8 t/m 11, 13 en 15 die in het kader van intern beraad zijn opgesteld.

Voor de motivering verwijs ik naar het onderdeel "Overwegingen" van dit besluit.

Overwegingen

Allereerst wil ik u wijzen op het volgende. Ingevolge artikel 3, vijfde lid, van de Wob, wordt een verzoek om informatie ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Het recht op openbaarmaking op grond van de Wob dient uitsluitend het publieke belang van een goede en democratische bestuursvoering. Het komt iedere burger in gelijke mate toe. Daarom kan ten aanzien van de openbaarheid geen onderscheid worden gemaakt naar gelang de persoon of de bedoeling of belangen van de verzoeker. Bij de te verrichten belangenafweging worden dan ook

betrokken het algemene belang bij openbaarmaking van de gevraagde informatie en de door de weigeringsgronden te beschermen belangen, maar niet het specifieke belang van de verzoeker.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

Evenmin kent de Wob een beperkte vorm van openbaarmaking. Dit betekent dat openbaarmaking van de gevraagde documenten uitsluitend aan u op grond van de Wob niet mogelijk is. Indien ik aan u de betreffende documenten verstrek, moet ik deze ook aan anderen geven indien zij daarom verzoeken. In dat licht vindt de onderstaande belangenafweging/vinden de onderstaande belangenafwegingen dan ook plaats.

Wob is niet van toepassing

De documenten met de nummers 1 t/m 7 hebben betrekking op het aanbestedingsbestek en de contracten die zijn afgesloten met aannemers van de verbouwing. Zoals blijkt uit de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Afdeling) van 5 juli 2017 (ECLI:NL:RVS:2017:1808) is in de Aanbestedingswet een aan de Wob derogerende regeling opgenomen. Dit betekent dat de Wob in beginsel niet van toepassing is. Er dient op grond van artikel 2.57 van de Aanbestedingswet te worden beoordeeld of aan het verzoek kan worden voldaan. Indien op grond van de Aanbestedingswet geen weigeringsgronden bestaan, wordt het verzoek aan de Wob getoetst.

Aansluitend bij de voornoemde uitspraak is ook artikel 2.23, eerste lid, aanhef en onder e, van de Aanbestedingswet een bijzondere regeling. In dit artikel is bepaald dat onderdeel 2 van de Aanbestedingswet niet van toepassing op overheidsopdrachten en prijsvragen die geheim zijn verklaard of waarvan de uitvoering overeenkomstig de geldende wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen met bijzondere veiligheidsmaatregelen gepaard moet gaan dan wel indien de bescherming van de wezenlijke belangen van Nederland zulks vereist en deze niet met minder ingrijpende maatregelen kan worden gewaarborgd. Bij besluit van 17 juli 2014, nummer D_IT3OYFY, heeft de Minister voor Wonen en Rijksdienst opdrachten voor diensten, leveringen en werken in het kader van ontwerp, bouw, inrichting en onderhoud van woon- en werkverblijven van leden van het Koninklijk Huis, geheim verklaard in de zin van de Aanbestedingswet¹.

Artikel 2.23, eerste lid, aanhef en onder e, van de Aanbestedingswet in samenhang met het besluit van 17 juli 2014 hebben ten doel dat de aspecten die zien op de in het besluit genoemde onderwerpen niet openbaar te maken. Zoals blijkt uit de toelichting op het besluit van 17 juli 2014 kan zowel bij een openbare aanbestedingsprocedure als bij een niet-openbare procedure met voorafgaande selectie niet worden voorkomen dat er ongewenste inbreuken op de privacy plaatsvinden of dat te veel onbekenden op de hoogte raken van details omtrent bijvoorbeeld de constructieve veiligheid van de gebouwen en van de aldaar aangebrachte beveiligingsapparatuur². Zelfs als wordt gewerkt met gescreend personeel en geheimhoudingsverklaringen. Als de in het besluit van 17 juli 2014 genoemde informatie door het indienen van een Wob-verzoek openbaar zou moeten worden gemaakt dan zou daarmee afbreuk worden gedaan aan het doel van de voornoemde bepalingen (zie onder meer de uitspraak van 15 maart 2017, ECLI:NL:RVS:2017:715). Gelet op het voorgaande maak ik op grond van artikel

¹ <http://wetten.overheid.nl/BWBR0035376>.

² <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2014-21237.html>.

2.23, eerste lid, aanhef en onder e, van de Aanbestedingswet in samenhang met het besluit van 17 juli 2014 de documenten met de nummers 1 t/m 7 niet openbaar.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

Veiligheid van de Staat

Op grond van artikel 10, eerste lid, aanhef en onder b, van de Wob blijft het verstrekken van informatie achterwege voor zover dit de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden.

Dit artikel strekt zich uit tot bescherming van de democratische rechtsorde zowel wat betreft de instituties als de daarbij betrokken personen, gebouwen en goederen. Ook heeft dit artikel ten doel om individuen te beschermen voor wie de Staat een bijzondere verantwoordelijkheid heeft³. De Staat heeft een dergelijke verantwoordelijkheid voor de Koning en zijn familie. Dit blijkt uit de Circulaire bewaking en beveiliging personen, objecten en diensten van 5 maart 2009⁴. U verzoekt om documenten die zien op een woonverblijf van de Koning en zijn familie. De documenten met de nummers 9, 11, 13 en 15 bevatten passages die betrekking hebben op de beveiliging van het woonverblijf. Door openbaarmaking komt de veiligheid van de Staat in gevaar. Om die reden maak ik deze passages dan ook niet openbaar.

Voor zover de Wob wel van toepassing is op de documenten 1 t/m 7 maak ik die documenten niet openbaar. In deze documenten staat namelijk passages die direct en/of indirect zien op de beveiliging van het Paleis Huis ten Bosch, zoals plattegronden, bestekken, documenten over beveiligingsinstallaties en andere gevoelige informatie aangaande bouwkundige, installatietechnische en inrichtingsaspecten. Om de veiligheid van de Koning en zijn familie te kunnen waarborgen is het van belang om inbreuk op het veiligheidsregime van de verblijven waar zij wonen en werken tot een minimum te beperken. De veiligheidsrisico's kunnen worden beperkt door de specificaties van diensten, leveringen en werken ten behoeve van bouw-, onderhouds-, en inrichtingswerkzaamheden aan deze woon- en werkverblijven niet openbaar te maken. Als deze gegevens openbaar worden gemaakt, komt de veiligheid van de Staat in het geding.

De economische of financiële belangen van de Staat

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder b, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de economische of financiële belangen van – onder meer – de Staat. Bij bepaalde passages uit de documenten met de nummers 8 t/m 10, 12 t/m 14 en 16 is het financiële/economische belang van de Staat in het geding.

De financiële belangen van de Staat worden geschaad als bekend wordt welke prijs de Staat bereid is te betalen voor bepaalde uit te voeren werkzaamheden die leiden tot de totale renovatie van het Paleis Huis ten Bosch evenals de wijze waarop dit soort producten en diensten wordt ingekocht.

Openbaarmaking van de verschillende financiële gegevens en de inkoopstrategie zou de onderhandelingspositie van het Rijksvastgoedbedrijf in de toekomst ernstig verslechteren aangezien het renoveren en het beheren van paleizen en

³ Daalder 2015, p. 343.

⁴ Staatscourant 2009, nr. 44.

referentieobjecten tot de primaire dienstverleningsactiviteiten behoort van het Rijksvastgoedbedrijf (zie hierover ook de uitspraak van de Afdeling van 14 maart 2018, ECLI:NL:RVS:2018:837). Ik weeg dit belang zwaarder dan het belang van openbaarmaking voor een ieder. De desbetreffende informatie maak ik daarom niet openbaar.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

Voor zover de Wob wel van toepassing is op de documenten met de nummers 4, 5 en 7, maak ik die documenten ook niet openbaar. Deze documenten betreffen bestekopdrachten. In de bestekopdracht staat het bedrag voor de opdracht. Zoals hiervoor is overwogen kan de onderhandelingspositie van het Rijksvastgoedbedrijf in te toekomst worden geschaad als deze informatie openbaar wordt gemaakt. Het economische en financiële belang van de Staat acht ik dan ook zwaarder dan het belang van openbaarmaking.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Op grond van artikel 10, tweede lid, aanhef en onder e, van de Wob blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd.

In de documenten met de nummers 8 t/m 11 en 13 t/m 15 staan persoonsgegevens, zoals namen en telefoonnummers. Ik ben van oordeel dat ten aanzien van deze gegevens het belang dat de persoonlijke levenssfeer wordt geëerbiedigd, zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Daarom heb ik de persoonsgegevens verwijderd uit deze documenten.

Voor zover de Wob van toepassing is op de documenten met de nummers 4, 5 en 7, maak ik de informatie niet openbaar die valt onder de persoonlijke levenssfeer van de Koning en zijn familie. Het betreft de vormgeving van de inrichting op basis van persoonlijke voorkeuren van de Koning en zijn familie. Ik weeg het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer zwaarder dan het belang van openbaarmaking. Ik maak deze informatie dan ook niet openbaar.

Persoonlijke beleidsopvattingen in een stuk voor intern beraad

Artikel 11, eerste lid, van de Wob bepaalt dat in geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, geen informatie wordt verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat onder het begrip "documenten opgesteld ten behoeve van intern beraad" onder meer moeten worden begrepen: nota's van ambtenaren en hun politieke en ambtelijk leidinggevend, correspondentie tussen de onderdelen van een ministerie en tussen ministeries onderling, concepten van stukken, agenda's, notulen, samenvattingen en conclusies van interne besprekingen en rapporten van ambtelijke adviescommissies. Ten aanzien van deze stukken moet van de bedoeling om ze als stukken voor intern beraad beschouwd te zien, uitdrukkelijk blijken of men moet deze bedoeling redelijkerwijs kunnen vermoeden. Deze beperking op de informatieverplichting is in de Wob opgenomen omdat een ongehinderde bijdrage van ambtenaren en van hen die van buiten bij het intern beraad zijn betrokken bij de beleidsvorming en beleidsvoorbereiding gewaarborgd moet zijn. Zij moeten in alle openhartigheid onderling en met bewindspersonen kunnen communiceren. Staatsrechtelijk zijn slechts de standpunten die het bestuursorgaan voor zijn rekening wil nemen

relevant. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan: meningen, opinies, commentaren, voorstellen, conclusies met de daartoe aangevoerde argumenten.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

De documenten met de nummers 8 t/m 16 betreffen onder andere notities, memo's, een presentatie, e-mail en een financieel overzicht. Hierin staan aanbevelingen voor een plan van aanpak en risico's, die nauw samenhangen met de aanbevelingen. Dit zijn beleidsopvattingen die zijn gegeven ten behoeve van intern beraad (zie hierover de uitspraken van de Afdeling van 17 en 31 januari 2018, respectievelijk ECLI:NL:RVS:2018:121 en ECLI:NL:RVS:2018:314). Ik weeg het belang om dergelijke beleidsopvattingen vrijelijk te kunnen geven zwaarder dan het belang van openbaarmaking. Daarom heb ik deze persoonlijke beleidsopvattingen uit het document verwijderd.

Wijze van openbaarmaking

De documenten met de nummers 8 t/m 11, 13 en 15 treft u bij dit besluit in kopie aan.

De stukken die met dit besluit voor eenieder openbaar worden, zullen op www.rijksoverheid.nl worden geplaatst.

Hoogachtend,
De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
namens dez

Secretaris-generaal

Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na bekendmaking van dit besluit brief bezwaar maken bij de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Secretaris-generaal Cluster, Directie Constitutionele Zaken en Wetgeving, Postbus 20011, 2500 EA Den Haag. Het bezwaarschrift moet zijn ondertekend, voorzien zijn van een datum alsmede de naam en het adres van de indiener en dient vergezeld te gaan van de gronden waarop het bezwaar berust en, zo mogelijk, een afschrift van het besluit waartegen het bezwaar is gericht.

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Wob

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

Datum

- a. document: een bij een bestuursorgaan berustend schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat;
- b. bestuurlijke aangelegenheid: een aangelegenheid die betrekking heeft op beleid van een bestuursorgaan, daaronder begrepen de voorbereiding en de uitvoering ervan;
- c. intern beraad: het beraad over een bestuurlijke aangelegenheid binnen een bestuursorgaan, dan wel binnen een kring van bestuursorganen in het kader van de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een bestuurlijke aangelegenheid;
- d. niet-ambtelijke adviescommissie: een van overheidswege ingestelde instantie, met als taak het adviseren van een of meer bestuursorganen en waarvan geen ambtenaren lid zijn, die het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren adviseren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd. Ambtenaren, die secretaris of adviserend lid zijn van een adviesinstantie, worden voor de toepassing van deze bepaling niet als leden daarvan beschouwd;
- e. ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie: een instantie, met als taak het adviseren van één of meer bestuursorganen, die geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit ambtenaren, tot wier functie behoort het adviseren van het bestuursorgaan waaronder zij ressorteren over de onderwerpen die aan de instantie zijn voorgelegd;
- f. persoonlijke beleidsopvatting: een opvatting, voorstel, aanbeveling of conclusie van een of meer personen over een bestuurlijke aangelegenheid en de daartoe door hen aangevoerde argumenten;
- g. milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer;
- h. hergebruik: het gebruik van informatie die openbaar is op grond van deze of een andere wet en die is neergelegd in documenten berustend bij een overheidsorgaan, voor andere doeleinden dan het oorspronkelijke doel binnen de publieke taak waarvoor de informatie is geproduceerd;
- i. overheidsorgaan:
  - 1°. een orgaan van een rechtspersoon die krachtens publiekrecht is ingesteld, of
  - 2°. een ander persoon of college, met enig openbaar gezag bekleed.

Artikel 3

1. Een ieder kan een verzoek om informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheid richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf.
2. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de bestuurlijke aangelegenheid of het daarop betrekking hebbend document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan de verzoeker zo spoedig mogelijk om zijn verzoek te preciseren en is het hem daarbij behulpzaam.
5. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 10 en 11.

Artikel 6

1. Het bestuursorgaan beslist op het verzoek om informatie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken gerekend vanaf de dag na die waarop het verzoek is ontvangen.
2. Het bestuursorgaan kan de beslissing voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt voor de afloop van de eerste termijn schriftelijk gemotiveerd mededeling gedaan aan de verzoeker.
3. Onverminderd artikel 4:15 van de Algemene wet bestuursrecht wordt de termijn voor het geven van een beschikking opgeschort gerekend vanaf de dag na die waarop het bestuursorgaan de verzoeker mededeelt dat toepassing is gegeven aan artikel 4:8 van de Algemene wet bestuursrecht, tot de dag waarop door de belanghebbende of belanghebbenden een zienswijze naar voren is gebracht of de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.
4. Indien de opschorting, bedoeld in het derde lid, eindigt, doet het bestuursorgaan daarvan zo spoedig mogelijk mededeling aan de verzoeker, onder vermelding van de termijn binnen welke de beschikking alsnog moet worden gegeven.
5. Indien het bestuursorgaan heeft besloten informatie te verstrekken, wordt de informatie verstrekt tegelijk met de bekendmaking van het besluit, tenzij naar verwachting een belanghebbende bezwaar daar tegen heeft, in welk geval de informatie niet eerder wordt verstrekt dan twee weken nadat de beslissing is bekendgemaakt.
6. Voor zover het verzoek betrekking heeft op het verstrekken van milieu-informatie:
  - a. bedraagt de uiterste beslistermijn in afwijking van het eerste lid twee weken indien het bestuursorgaan voornemens is de milieu-informatie te verstrekken terwijl naar verwachting een belanghebbende daar bezwaar tegen heeft;
  - b. kan de beslissing slechts worden verdaagd op grond van het tweede lid, indien de omvang of de gecompliceerdheid van de milieu-informatie een verlenging rechtvaardigt;
  - c. zijn het derde en vierde lid niet van toepassing.

Artikel 7

1. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie met betrekking tot de documenten die de verlangde informatie bevatten door:
  - a. kopie ervan te geven of de letterlijke inhoud ervan in andere vorm te verstrekken,
  - b. kennisneming van de inhoud toe te staan,
  - c. een uittreksel of een samenvatting van de inhoud te geven, of
  - d. inlichtingen daaruit te verschaffen.
2. Het bestuursorgaan verstrekt de informatie in de door de verzoeker verzochte vorm, tenzij:
  - a. het verstrekken van de informatie in die vorm redelijkerwijs niet gevegd kan worden;
  - b. de informatie reeds in een andere, voor de verzoeker gemakkelijk toegankelijke vorm voor het publiek beschikbaar is.
3. Indien het verzoek betrekking heeft op milieu-informatie als bedoeld in artikel 19.1a, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer, verstrekt het bestuursorgaan, zo nodig, en indien deze informatie voorhanden is, tevens informatie over de methoden die zijn gebruikt bij het samenstellen van eerstbedoelde informatie.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

Artikel 10

1. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:

- a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
- b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
- c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
- d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.

2. Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;
- b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;
- c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
- d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;
- e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
- f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;
- g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

3. Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.

4. Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.

5. Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.

6. Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.

7. Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
- b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.

8. Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 11

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

2. Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

3. Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.
4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.

Rijksvastgoedbedrijf
bureau dg

Datum

Bijlage 2 - Inventarisijslijst

Nr	Type	Datum	Onderwerp	Afzender	Ontvanger	Beoordeling	Grondslag	Opmerking
1	PvE ICT	01-05-2014	Eisen en wensen ICT	Dienst Koninklijk Huis	Rijksgebouwendienst	niet openbaar	Artikel 2.23, lid 1e en 17 juli 2014	subsidiair Wob 10.1b
2	Technisch PvE	02-05-2014	specificaties tbv renovatie HtB	adviseur Rgd	projectmanager	niet openbaar	Artikel 2.23, lid 1e en 17 juli 2014	subsidiair Wob 10.1b
3	Ruimtelijk PvE	07-05-2014	Analyse Paleis en Pieter Post 2	Hoofdarchitect	Rijksgebouwendienst	niet openbaar	Artikel 2.23, lid 1e en 17 juli 2014	subsidiair Wob 10.1b
4	besteksopdracht	23-05-2015	fase 1 demontage en constructie	projectmanager	aannemer	niet openbaar	Artikel 2.23, lid 1e en 17 juli 2014	subsidiair Wob 10.1b, 10.2b, 10.2e
5	besteksopdracht	06-10-2016	fase 2 dak en gevel	projectmanager	aannemer	niet openbaar	Artikel 2.23, lid 1e en 17 juli 2014	subsidiair Wob 10.1b, 10.2b, 10.2e
6	PvE keukens	12-11-2015	PvE keukens	Dienst Koninklijk Huis	Rijksgebouwendienst	niet openbaar	Artikel 2.23, lid 1e en 17 juli 2014	subsidiair Wob 10.1b
7	besteksopdracht	22-02-2017	fase 3 hoofdgebouw	wnd directeur generaal	aannemer	niet openbaar	Artikel 2.23, lid 1e en 17 juli 2014	subsidiair Wob 10.1b, 10.2b, 10.2e
8	memo	04-10-2017	Review financiering HtB	voorzitter review RVB	projectleiders RVB	deels openbaar	Wob 10.2b, 10.2e, 11	Deels buiten reikwijdte
9	memo	13-10-2017	Stand van zaken financiering HtB	projectleiders RVB	wnd. dg RVB	deels openbaar	Wob 10.1b, 10.2b, 10.2e, 11	Deels buiten reikwijdte
10	notitie	19-10-2017	Ontwikkelingen renovatie HtB	wnd. dg RVB	minister BZK	deels openbaar	Wob 10.2b, 10.2e, 11	Deels buiten reikwijdte
11	brief	20-10-2017	Second opinion HtB	Dienst Koninklijk Huis	begeleidingscommissie	deels openbaar	Wob 10.1b, 10.2e, 11	Deels buiten reikwijdte;
12	presentatie	08-11-2017	Stand van zaken projectbudget HtB	projectleider RVB	stas BZK	niet openbaar	Wob 10.2b, 11	Deels buiten reikwijdte; blijft geen relevante informatie over
13	notitie	10-11-2017	Kamerbrief renovatie HtB	wnd dg RVB	stas BZK	deels openbaar	Wob 10.1b, 10.2b, 10.2e, 11	Deels buiten reikwijdte
14	mail	13-11-2017	kopie van index risico	controller RVB	projectleiders RVB	niet openbaar	Wob 10.2b, 10.2e, 11	Blijft geen relevante informatie over
15	notitie	15-01-2018	Vaststelling financiële uitgangspunten HtB	projectleider RVB	sturgroep HtB	deels openbaar	Wob 10.1b, 10.2e, 11	Deels buiten reikwijdte
16	overzicht	18-01-2018	Financieel stuurinstrument	projectleider RVB	sturgroep HtB	niet openbaar	Wob 10.2b, 11	Blijft geen relevante informatie over

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Rijksvastgoedbedrijf

art. 10.2e

Contactpersonen

art. 10.2e

Datum

4 oktober 2017

memorandum

Review financiering Paleis Huis ten Bosch

Indeling

Aanleiding

Het project renovatie Paleis Huis ten Bosch heeft een taakstellend budget van € 59 miljoen. Het project is in uitvoering. Huidige financiële stand van de opgedragen verplichtingen is nog binnen de € 59 miljoen en derhalve nog binnen de kaders. Het project heeft art. 11 tegenvallers waarbij de post onvoorzien ontoereikend blijkt. Het projectteam heeft de tegenvallers in kaart gebracht en waar mogelijk geprognoseerd.

De Begeleidingscommissie is samengekomen en heeft naar aanleiding hiervan een verdere cq meer uitgebreidere opgave van de stand van zaken en bijsturing mogelijkheden gevraagd.

Om de prognoses zo goed mogelijk te krijgen is op 4 oktober 2017 een risicosessie gehouden. Door middel van het zoeken en bespreken van risico's is gekeken naar de kosten- en budgetkant. Bij kosten gaat het om de compleetheit van de inventarisaties en de beprijzing hiervan. Bij het budget gaat het om de opbouw van het budget en wie het budget beheert.

Aanpak, samenstelling

Art. 11

(art. 10.2e

Art. 11 (art. 10.2e

Art. 11

Het is aan het Rijksvastgoedbedrijf om de financiële stand van zaken met oplossingsmogelijkheden voor eventuele overschrijdingen aan de begeleidingscommissie te presenteren.

Bij de risico-sessie waren aanwezig:

art. 10.2e - projectmanager RVB / voorzitter review

art. 10.2e - Bouwkostendeskundige ABCDP

art. - ontwerpleider E installaties Deerns

art. 10.2e - projectmanager RVB

art. 10.2e - projectmanager RVB

art. 10.2e - projectleider uitvoering RVB

art. 10.2e - projectmanager RVB

Datum
4 oktober 2017

In het projectbudget is **art.** onvoorzien opgenomen, ca **5 art. 10.2b**. Deze bestaat uit reserveringen onvoorzien per post in de begroting. Waar het om gaat is dat de risico's benoemd worden die niet meegenomen zijn, en/of niet op te vangen zijn in de van te voren gemaakte reserveringen. **art. 11**

Besproken is:

1. Welke lijsten van werkzaamheden er zijn en of die lijsten volledig zijn;
2. Of de lijsten financieel volledig geraamd zijn;
3. Of de ramingen definitief afgeprijsd zijn door de aannemer;
4. Welke budgetten er zijn;
5. Hoe de budgetopbouw is (bouwkosten versus investeringskosten) en hoeverre die toereikend is.

Niet alleen de risico's zijn besproken, maar gezocht is naar de maatregelen om inzichtelijk te krijgen wat alle mogelijke gerelateerde werkzaamheden zijn. De werkzaamheden zijn gegroepeerd in de verschillende lijsten zoals door het project gehanteerd. Juist de aanpak van het gebruik van verschillende lijsten ontward de scope van het project en geeft helderheid in de financiële opbouw. Bij de verschillende beschrijvingen van de risico's staan dan ook de acties benoemd als beheersmaatregel. Het uiteindelijke resultaat daarvan vindt zijn weerslag in de financiële prognose die door het projectteam ter bespreking in de begeleidingscommissie wordt aangeboden. Die financiële prognose zal in een bandbreedte gegeven worden omdat de kans op het voordoen van het risico per risico anders zal zijn.

Resultaten risicosessie

Kosten: lijsten van werkzaamheden

1. Scope renovatie
De werkzaamheden van het project staan beschreven in de Kamerbrief, we spreken over 'scope van het project'. Voor de scope van het project is € 59 miljoen beschikbaar. Binnen de scope is **art. 10.2b** geormerkt als kwaliteitsbudget (KT). De Dienst Koninklijk Huis besluit over het KT. Over de rest van het budget (OT-budget) beslist Rijksvastgoedbedrijf, daarnaast valt het totale projectbudget onder de verantwoording van het Rijksvastgoedbedrijf.

B
ui
te
n
re
ik
w

Datum
4 oktober 2017

ar [redacted]
t. [redacted]
1 [redacted]
1 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

Art. 11 [redacted]

art. 11 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

Art. 11 [redacted]

art. 11 [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

Datum
4 oktober 2017

art. 11
[Redacted text block]

Art. 11 [Redacted text block]

art. 11
[Redacted text block]

[Redacted text block]

Art. 11 [Redacted text block]

art. 11
[Redacted text block]

[Redacted text block]

Datum
4 oktober 2017

art. 11

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Datum
4 oktober 2017

Art. 11

_____

art 11

art. 11

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Art 11

Art 11

Art 11

अतः 11

_____

_____

_____

_____

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

Samenbrengen van kosten en budget

In de tabel onvoorzien met uitsplitsingen onvoorzien dient inzichtelijk gemaakt te worden:

- wat er al uitgeput is door opgedragen zaken (eerdere tegenvallers) en door nog op te dragen zaken (zichtbare tegenvallers),
- wat er nog resteert aan reserveringen voor het opvangen van nog niet zichtbare tegenvallers, wat is de vrije ruimte nog?
- of is de post onvoorzien reeds volledig uitgeput en zal elk tegenvallertje direct een extra tekort betekenen bovenop de **art. 11** tekort die er nu staat.

Mogelijke oplossingsrichtingen zijn besproken:

_____ a _____

_____

_____

1

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Wnd. Directeur Generaal Rijksvastgoedbedrijf

Contactpersonen

art. 10.2e

Datum

13 oktober 2017

memo

Stand van Zaken financiering Paleis Huis ten Bosch

Indeling

In de budgetprognoses voor het renovatieproject Paleis Huis ten Bosch dreigt een overschrijding van het taakstellende budget van 59 miljoen, art. 11. Oorzaak zijn o.a. het hoger uitpakken van eerdere aannames, een te laag gesteld kwaliteitniveau vertaald in geld aan de voorkant, tegenvallers in onderhoudswerkzaamheden, omvangrijkere restauratiewerkzaamheden, en prijsstijgingen. In dit memo wordt de opbouw met alle oorzaken van de geprognoseerde overschrijding uiteengezet, en welke mogelijke opties nog voorhanden zijn om de budgetoverschrijding te voorkomen.

In de eerdere boodschap naar o.a. de begeleidingscommissie is een bedrag van art. 11 genoemd. Om zeker te stellen dat alles in beeld was is op 4 oktober jl. een collegiale review gehouden onder leiding van de collega senior procesmanager Art. 10.2e. Daaruit zijn bijstellingen naar boven voortgekomen van mogelijk op te treden risico's, waarmee het tekort oploopt naar art. 11.

Verder is een reële indexering opgenomen vanwege te verwachten prijsstijgingen. Niet alleen bouwproducten worden duurder, maar vooral ook zijn stijgingen te verwachten van de algemene bouwplaatskosten en winst en risico, waardoor het verwachte tekort oploopt met art. 11 tot art. 11.

Art. 11

Vanwege de geconstateerde financiële problemen zijn inmiddels nieuwe opdrachtverstrekkingen getemporeerd in afwachting van besluitvorming.

In bijlage 1 is de stand van de financiën met het dreigende tekort opgenomen, met daarin de posten die ten grondslag lagen aan de brief aan de Tweede Kamer juni 2015. Daarin ook de uitputting tot nu toe, en de prognoses voor de verdere uitputting met het dreigende tekort van art. 11. Om een en ander inzichtelijk

ā

r

Datum
13 oktober 2017

te maken zijn de geprognosticeerde overschrijdingen bij de diverse posten rekenkundig omgeslagen in de post onvoorzien.

Historie

Begin 2015 is op verzoek van het RVB een contra expertise uitgevoerd door het bureau van vml Rijksbouwmeester Mels Crouwel. Uit deze contra expertise volgt een ramingsbedrag van ca. art. 11, de beoordeelde RVB raming van initieel art. 11 wordt als 'scherp' gezien, met weinig bezuinigingsmogelijkheden. De scope "wordt eerder als te beperkt dan te ruim" beoordeeld. Er wordt een aantal aanbevelingen gedaan, die naderhand niet integraal overgenomen zijn door het RVB in de definitieve projectscope. Voorbeeld hiervan is het advies voor volledige vervanging en restauratie van het dak, de schoorstenen en de gevels, in de projectscope is vastgehouden aan partieel herstel met navenant lager ramingsbedrag. Een ander voorbeeld is het in de projectscope en raming door het RVB vasthouden aan het niet vervangen van ongeaarde stopcontacten en rioleringen, terwijl dat wel als noodzakelijk werd gezien in de contra expertise. Nu in de uitvoering blijkt de zienswijze van Mels Crouwel bewaarheid te worden. De in deze memo geprognosticeerde overschrijdingen zijn voor een belangrijk deel terug te leiden naar 2015.

In de kamerbrief van juni 2015 wordt als totaalkosten voor renovatie Paleis € 73,5 miljoen berekend bij gefaseerde uitvoering (eerst het woondeel in de Wassenaarse vleugel, in later stadium Middendeel en Haagse vleugel). Vervolgens wordt de suggestie gewekt dat dit bedrag kan dalen tot 59 mln bij uitvoering in één keer. Art. 11

Hiermee werd het projectbudget bij de start in juni 2015 vastgesteld op € 59 miljoen.

1 Opbouw geprognosticeerde budgetoverschrijding totaal art. 11

Bij de start van het project in 2015 is een post onvoorzien opgenomen van ca. art. 11 waarin per budgetpost een reservering is opgenomen voor onvoorziene zaken. Om een en ander inzichtelijk te maken zijn de geprognosticeerde overschrijdingen bij de diverse posten, allen rekenkundig omgeslagen in de post onvoorzien, zie bijlage 1. Daarmee ontstaat daar nu een overuitputting van art. 11. In bijlage 2 is in een stapelmodel de opbouw van de uitputting van de post onvoorzien ofwel van de geprognosticeerde tekorten grafisch weergegeven.

1.1 Hoger oplopende advieskosten

Er is een geprognosticeerde overschrijding van de kosten voor externe adviseurs van art. 11 ten opzichte van het budget voor advieskosten van bijna art. 11. Circa art. 11 van het tekort is verdisconteerd in de hieronder beschreven extra kosten voor onvoorziene werkzaamheden. De overige art. 11 tekort voor advisering is opgevangen in de post onvoorzien. 11

■ [REDACTED]
[REDACTED]

■ [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

■ [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

11

■ [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

■ [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

■ [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Art. 11

1.4 Ingrijpende noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden: art. 11

Recent worden nieuwe noodzakelijke ingrijpende onderhoudswerkzaamheden gesignaleerd, welke nog niet in opdracht zijn gegeven.

- Bordestrap: in de oorspronkelijke scope zijn de herstelwerkzaamheden van de bordestrap opgenomen. Eerder werd al aangenomen dat de staat slechter was dan aanvankelijk voorzien. Bij het demonteren van de trap blijkt volledige vervanging noodzakelijk vanwege de onvoorziene zeer slechte staat. In de contra expertise van Mels Crouwel is hiervoor ook gewaarschuwd. De meer kosten bedragen art. 11.
  - Asbest: in de scope is asbestsanering opgenomen. Echter vanwege onvoorziene extra asbest zijn de meerkosten art. 11.
  - Houtrot- en ongedierte bestrijding: alhoewel wel van te voren rekening mee gehouden zijn veel zaken pas gedurende werkzaamheden zichtbaar geworden. Meerkosten bedragen inmiddels art. 11.
  - Houtzwam: alhoewel wel van te voren rekening mee gehouden blijken vanwege onvoorziene houtzwam in diverse houtconstructies die pas zichtbaar werd bij het 'openmaken' van constructies, meerkosten noodzakelijk voor bestrijding houtzwam en herstel houten delen, voor inmiddels art. 11.
- Deze posten worden in de prognoses omgeslagen naar de post onvoorziene, waardoor de overuitputting daarvan verder oploopt van art. 11 naar art. 11 (bijlage 2).

1.5 Vooruitzichten: claims en risico's uit de review: art. 11

In de review op 4 oktober jl. zijn de mogelijke claims en financiële risico's geïnventariseerd. Hieruit zijn de volgende risico's naar voren gekomen met daarbij nu globaal geraamde bedragen:

- Wachthuisjes DBB/KMAR: inmiddels heeft de aannemer een aanbieding gedaan voor de renovatie van de wachthuisjes DBB en KMAR, die art. 11 (bouwkosten) hoger ligt dan het geraamd bedrag art. 11.
- Meerkosten installatiewerk: vanwege te verwachten (op zich gelijkwaardige) keuzes is het verwachte meerwerk art. 11, dit als gevolg van door de aannemer terughalen van eerdere bezuinigingen.
- Drainage werkzaamheden: er blijkt water in de kruipruimtes te staan, met name onder de Haagse vleugel. Naast gevolgen voor het comfort brengt dit (door optrekkend vocht) risico's met zich mee voor de staat van het gebouw. Drainagewerkzaamheden gaan ca art. 11 kosten.

Datum
13 oktober 2017

- 11

Response	Percentage
Yes	65%
No	35%
Don't know	0%

1.7 Prijsstijgingen: extra kosten indexering art. 10.2b

Prijsstijgingen zijn te verwachten als gevolg van niet alleen duurdere bouwproducten, maar ook vooral door stijgingen van de uurlonen en de algemene bouwplaatskosten. De in de oorspronkelijke begroting opgenomen reservering voor indexering bedraagt € art. 10.2b . Nu is aan de hand van het actuele uitgavenschema van start tot einde project eind 2018 berekend dat een indexeringsbedrag van € art. 10.2b reëel is, met hantering van een prijsindexatie van 2,5% gebaseerd op de CPI en de voor de bouw specifieke BDB index. Dat betekent dat er een tekort vanwege een te lage indexering van art. 10.2b miljoen² mag worden verwacht (art. 10.2b).

- overuitputting daarvan oploopt van art. 11 naar art. 11.

1.8 Prijsstijgingen door aantrekkende markt en prijsopdrijving

101

Datum
13 oktober 2017

Vanwege een sterk aantrekkende markt wordt over de hele linie geconstateerd dat bedrijven hoger inschrijven.

Art. 11

Bovenstaande effecten geven een risico van **art. 11**, berekend vanuit dit moment, oktober 2017, tot einde project met een percentage van **art.** van het nog uit te geven budget. De in de oorspronkelijke begroting opgenomen post hiervoor bedraagt **art. 10.2b**. Te verwachten tekort is daarmee **a**
r

- Ook deze post worden omgeslagen naar de post onvoorzien, waardoor de over uitputting daarvan oploopt van **art. 11**.

2 Opties om overschrijding met **art. 11** (van het budget van 59 miljoen) te voorkomen

art

11

Datum
13 oktober 2017

Age Group	Should do more (%)	Should not (%)
18-29	88	12
30-49	85	15
50-69	82	18
70+	80	20

[illegible]

[REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]

Device Type	Percentage of Respondents
Smartphone	85%
Tablet	45%
Feature Phone	15%
Smartwatch	5%
Other	5%

[REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]
 [REDACTED]

_____

Datum
13 oktober 2017

art. 11

[illegible]

3 Budgetsuppletie als gevolg van indexatie/marktwerking

Zoals in 1.7 en 1.8 is aangegeven is sprake van een te verwachten problematiek van art. 11 a.g.v. prijsstijgingen. art. 11

Financieel stuurinstrument HTB - na review

versie: uitputting budgetten ten opzichte van oorspronkelijke scope budget juni 2015
 Datum: 10-10-2017

Totaalproject HTB 59 mln

	Budget 2017	Juridisch verplicht	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
1. Bouwkosten	€ 39.000.000	€ 39.000.000	€ 39.000.000	€ 39.000.000	€ 39.000.000
2. Demontage en sloop	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
3. Asbestverwijdering en herstel	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
4. Dak- en gevelrenovatie	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
5. Hout- en gevelrenovatie	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
6. Niet-gebouwgebonden kosten	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
7. Landbouw en kleine opstellingen	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
8. Eerste inrichting	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
9. Stoffering	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
10. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
11. Kunst en Marktwerking	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
12. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
13. Kunst en Marktwerking	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
14. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
15. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
16. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
17. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
18. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
19. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
20. Kunst	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000

13 Toelichting/uitplitsing kosten envoorzien

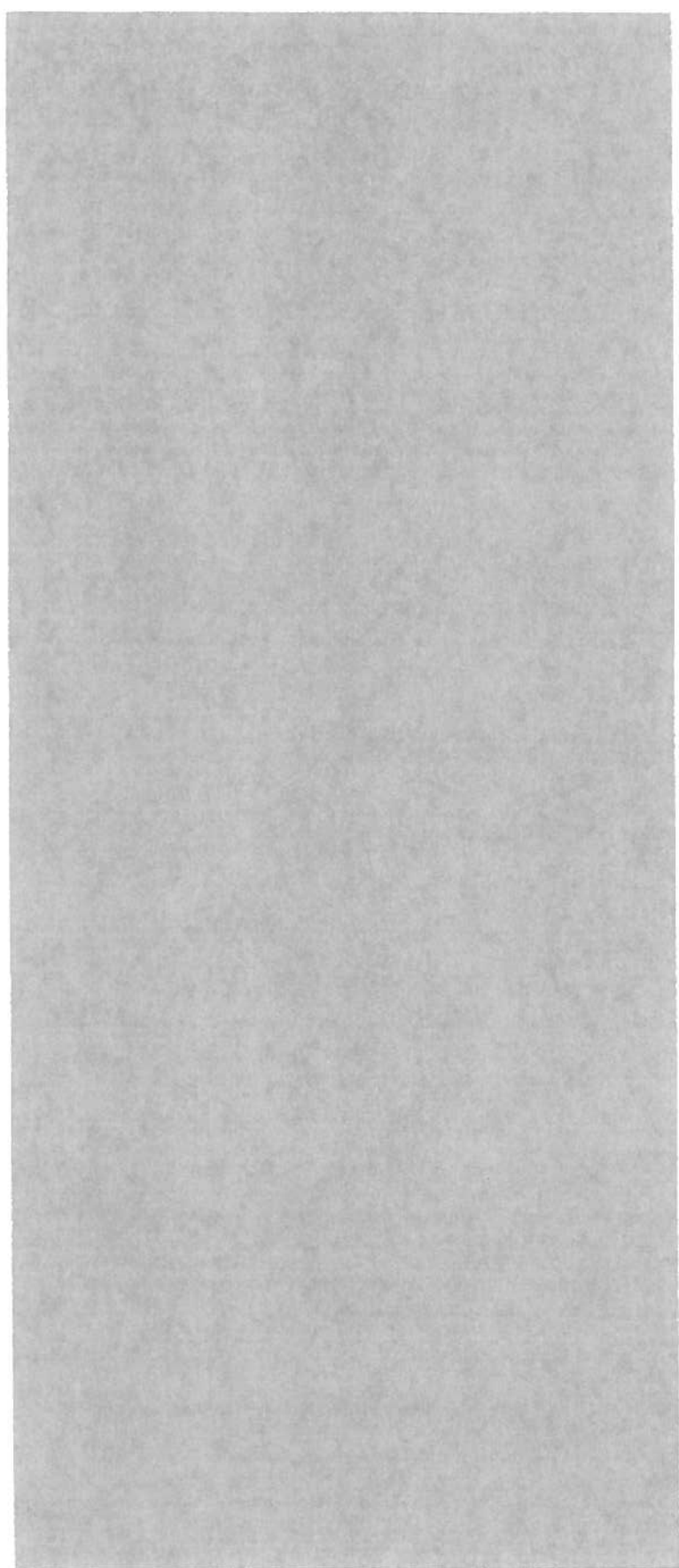
	Budget envoorzien (binnen de SHM)	Juridisch verplicht	Prognose 2018	Vrije ruimte	Prognose resultaat
Onvoorzien	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Bouwkosten	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Demontage en sloop	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Asbest- en gevelrenovatie	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Niet-gebouwgebonden kosten	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Landbouw en kleine opstellingen	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Eerste inrichting	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
Stoffering en stoffering	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
esbest	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000

Toelichting posten:

1. Bouwkosten
2. Demontage en sloop
3. Asbestverwijdering en herstel
4. Dak- en gevelrenovatie
5. Hout- en gevelrenovatie
6. Niet-gebouwgebonden kosten
7. Landbouw en kleine opstellingen
8. Eerste inrichting
9. Stoffering
10. Kunst
11. Kunst en Marktwerking
12. Kunst
13. Kunst en Marktwerking
14. Kunst
15. Kunst
16. Kunst
17. Kunst
18. Kunst
19. Kunst
20. Kunst

Betreft kosten voor:

ondermeer bestekopdracht aannemer fase 3 (interieur) + nog op te dragen DBB/KMAR
 bestekopdracht aannemer fase 1 (sloop en demontage)
 arbeidsaanpak voorafgaand aan start uitvoering + sanering tijdens uitvoering
 bestekopdracht aannemer fase 2 (dak en gevelwerkzaamheden)
 opgenomen in opdracht onder dak- en gevelrenovatie.
 uitleg/voorbeelden
 opdrachten voor aanleg tuin, levering planten, aanleg parkeerterren, terronladingen.
 restauratie van meubelen, aankoop nieuw meubelen en aankoop losse inrichting
 stoffering en speciaal behang, losse verlichting
 overige opdrachten, zoals bouwplaatsinrichting, schoonmaak, opslagkosten
 kunst, groene en blauwe salen
 envoorzien na bestekopdrachten, indekking/marktwerking/aflaat economisch risico fase 1 U/m 3
 budget t.b.v. Principa en voor specifieke wensen
 kosten voor (tuin)architect, (installatie)adviseurs, bouwkostenadvies, constructie, toezicht etc.
 BTW over alle opgedragen opdrachten
 leges te betalen aan de gemeente
 financieringskosten
 interne uren Rijksvastgoedbedrijf
 optelling van alle voorgaande posten

1) Wnd. SG
2) m. BZK

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Departementaal vertrouwelijk
Aan

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten

Postbus 16700
2500 BS Den Haag
Nederland
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

Datum
19 oktober 2017

Bijlagen
1

notitie

Ontwikkelingen renovatie Paleis Huis ten Bosch

Via	art. 10.2e	17
wnd. dg RVB		
Medeparaaf	10	
DT&P		DFIN – akkoord per mail d.d. 19/10/17

Inleiding

Met de brief van 19 juni 2015 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de renovatie van paleis Huis ten Bosch. In deze brief is melding gemaakt van een keuze voor het in één keer uitvoeren van een renovatie aan het paleis met een taakstellend budget van 59 miljoen euro.

Op 29 juni 2017 heb ik u voor het eerst geïnformeerd over een dreigende overschrijding. Hierover heb ik de begeleidingscommissie renovatie Huis ten Bosch geïnformeerd op 6 juli 2017.

In ons periodiek overleg van 6 september jl. heb ik melding gemaakt van een dreigende overschrijding van art. 11 op het taakstellend budget. Destijds werd verondersteld dat de tegenvallers budgetneutraal opgelost konden worden. Recent is een interne risicoanalyse op basis van expert judgement uitgevoerd. Op basis hiervan is de geprognosticeerde budgetoverschrijding bijgesteld naar art. 11 euro. Hierover en over de mogelijke oplossingsrichtingen is overleg 11 geweest met de begeleidingscommissie van Huis ten Bosch. Met deze nota wordt u hierover nader geïnformeerd.

Op 23 oktober as. worden de uitkomsten van een second opinion op de expert judgement, uitgevoerd onder leiding van de thesaurier van Dienst Koninklijk Huis, gepresenteerd aan de begeleidingscommissie. Uiteraard kan dit leiden tot wijzigingen in de in deze nota gepresenteerde gegevens. De verwachting is dat voorafgaand aan of naar aanleiding van de begeleidingscommissie ook de Minister-president en de Koning zullen worden geïnformeerd.

Advies

Kennis nemen van deze nota.

Betrokken BZK-onderdelen
RVB en DFEZ

Toelichting

Algemeen

Krachtens de Wet Financieel Statuut Koninklijk Huis (WFSKH) worden paleis Noordeinde, paleis Huis ten Bosch en het koninklijk paleis Amsterdam om niet aan de koning tot gebruik ter beschikking gesteld. Het is de verantwoordelijkheid van de Staat (i.c. de minister van BZK) om te zorgen dat deze paleizen gebruiksklaar zijn, afgestemd op het gebruik. Gegeven de technische staat waarin het paleis

Huis ten Bosch verkeerde, was een besluit tot renovatie noodzakelijk, waarbij een taakstellend budget van € 59 miljoen euro beschikbaar is gesteld (ministerraad 19 juni 2015), waarvan art. 10.2b was gereserveerd voor risico's/onvoorziene zaken.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten

Datum
19 oktober 2017

Problematiek

In ons periodiek overleg van 6 september 2017 heb ik melding gemaakt van een dreigende overschrijding van art. 11 op het taakstellend budget van de renovatie paleis Huis ten Bosch en de agendering van dit onderwerp in de stuurgroep renovatie paleis Huis ten Bosch van 22 augustus 2017.

Het genoemde bedrag van art. 11 is het saldo van hogere kosten van art. 11 en de binnen het projectbudget opgenomen reservering voor risico's van € art. 11. De hogere kosten bestaan op hoofdlijnen uit vier posten te weten hogere advieskosten, het uitvoeren van extra noodzakelijke restauraties vanwege onverwachte (extra) tegenvallers, recent nieuw naar voren gekomen noodzakelijk onderhoud (bijv. asbest en houtzwam) en beschermingsmaatregelen van het paleis. In tabel 1 van bijlage 1 is een nadere uitwerking van de art. 11 opgenomen.

Melding aan begeleidingscommissie

Als uitkomst van het overleg tussen de leden van de stuurgroep renovatie paleis Huis ten Bosch is op 29 september jl. de begeleidingscommissie, bestaande uit de SG AZ, directeur Kabinet van de Koning, de Grootmeester Dienst Koninklijk Huis en de pDG Rijksvoorlichtingsdienst, geïnformeerd over deze dreigende overschrijding. Naar aanleiding van deze melding heeft de wnd. DG RVB aan de begeleidingscommissie aangegeven dat het Rijksvastgoedbedrijf een expert judgement laat verrichten, om zekerheid omtrent bedragen te krijgen.

Uitkomst expert judgement

Uit de expert judgement d.d. 4 oktober jl. van het Rijksvastgoedbedrijf is een bijstelling van de genoemde art. 11 naar een geprognoseerde overschrijding van art. 11 voortgekomen. De toename van de verwachte overschrijding bestaat uit een aantal voorziene risico's en claims, het alsnog uitvoeren van werkzaamheden aan buiten de scope geplaatste ruimten en een extra noodzakelijk budget voor prijsindexatie, markt- en contractwerking ten opzichte van hetgeen in de oorspronkelijke begroting was opgenomen. In tabel 2 van bijlage 1 is een nadere uitwerking van de art. 11 opgenomen.

Oplossingsmogelijkheden

art. 11

Vervolg

Ik zal u nader informeren over de uitkomsten van de second opinion en de bespreking daarvan in de begeleidingscommissie en de te zetten vervolgstappen.

Tot slot

Omdat ik de betrouwbaarheid en voorspelbaarheid van onze projecten en het RVB van het grootste belang acht, ga ik een audit laten uitvoeren op de sturing en beheersing (driehoek projectleiding, -administratie en -control, relatie project- en lijnmanagement) van dit project om daar lering uit te trekken voor (toekomstige) projecten. In de uitvoering van de audit betrek ik ook de expertise van andere uitvoeringsorganisaties welke (grote) projecten realiseren, zoals Rijkswaterstaat en ProRail. Tevens zullen maatregelen worden getroffen om de governance van het project renovatie Paleis Huis ten Bosch te verbeteren.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten

Datum
19 oktober 2017

Bijlage 1 – Toelichting

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten

Nadere uiteenzetting van de geprognosticeerde overschrijding

Tabel 1 – geprognosticeerde overschrijding

Datum
19 oktober 2017

NR.	Oorzaak	Geprognosticeerde overschrijding
1.1	hoger oplopende advieskosten	Art. 11
1.2	het uitvoeren van noodzakelijke restauraties	
1.3	niet-geraamde beschermingsmaatregelen	
1.4	tegenvallers in het onderhoud	
Subtotaal		
-/- gereserveerde post onvoorzien binnen taakstellend budget		
Totale geprognosticeerde overschrijding		

Ad. 1.1

Er is sprake van een overschrijding van de kosten voor externe adviseurs onder meer door de diverse opgetreden tegenvallers en de complexe besluitvormingsstructuur.

Ad. 1.2

Het uitgangspunt bij de renovatie was een gedeeltelijk herstel van dak en gevel. Tijdens de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden aan dak en gevel is gebleken dat volledig herstel toch noodzakelijk was (art. 11). Daarnaast is gebleken dat ingrijpend onderhoud/restauratie van de historische stucplafonds (art. 11) en de koepel van het middendeel (art. 11) noodzakelijk is. Tot slot heeft de aannemer vanwege te lage kwaliteitseisen in het bestek aan het binnenschilderwerk en de stucwerken een meerwerkclaim van (art. 10.2b) neergelegd. (art. 10.2b)

Ad. 1.3

Het gaat hierbij met name om de bescherming van onderdelen van het paleis gedurende de uitvoering. (Art. 11)

Ad. 1.4

Recent zijn nieuwe noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden gesignaleerd. Zo is tijdens demontage van de bordestrap gebleken dat een volledige vervanging van de bordestrap noodzakelijk is (art. 11). Daarnaast is extra asbestsanering (€ (art. 11)) en houtrot- en ongedierte bestrijding (art. 11) noodzakelijk en is meer houtzwam aangetroffen die verwijderd dient te worden (art. 11)

Tabel 2 – geprognosticeerde overschrijding (uitkomst expert judgement)

NR.	Oorzaak	Geprognosticeerde overschrijding
2.1	Geprognosticeerde overschrijding (tabel 1)	art. 11
2.2	Vooruitzichten: claims en risico's	art. 11
Buiten reikwijdte		
2.4	Markt- en contractwerking	art. 11
Totaal geprognosticeerde overschrijding		art. 11

Ad. 2.2

Het Rijksvastgoedbedrijf voorziet de volgende claims dan wel op te treden risico's:

- Wachthuisjes DBB/KMAR. De aannemer heeft een aanbieding gedaan voor de renovatie van de wachthuisjes DBB en KMAR, die art. 11 (bouwkosten) hoger ligt dan het geraamd bedrag.
- Meerkosten installatiewerk: vanwege te verwachten (op zich gelijkwaardige) keuzes is het verwachte meerwerk art. 11, dit als gevolg van door de aannemer terughalen van eerdere bezuinigingen.
- Drainage werkzaamheden: er blijkt water in de kruipruimtes te staan, met name onder de Haagse vleugel. Naast gevolgen voor het comfort brengt dit door optrekkend vocht risico's met zich mee voor de staat van het gebouw: € art. 11.
- Ingrijpende in de uitvoering gebleken restauratie historische stucplafonds: € art. 11 bovenop de al in opdracht gegeven meerkosten van art. Dit is een prognose vanuit het lopende werk.
- De huidige radiatoren in het Paleis blijken niet te voldoen aan de ontwerpeisen: art. 11.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten

Datum
19 oktober 2017

Buiten
reikwijdte

met DKH

Ad. 2.4

Binnen het budget van de renovatie van het paleis is een reservering van art. miljoen opgenomen voor indexering. Prijsstijgingen zijn te verwachten als gevolg van duurdere bouwproducten, maar vooral ook door de stijging van uurlozen en bouwplaatskosten. De in de oorspronkelijke begroting opgenomen reservering voor indexering bedraagt art., maar aan de hand van het actuele uitgavenschema is berekend dat een indexeringsbedrag van art. reëel is. Dat betekent dat er een tekort vanwege een te lage indexering van art. 11 mag worden verwacht.

Vanwege een sterk aantrekkende markt wordt over de hele linie geconstateerd dat bedrijven hoger inschrijven. art. 11

art. 11

Buiten reikwijdte

Buiten reikwijdte

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten

Datum
19 oktober 2017

Art. 11

DIENST VAN HET KONINKLIJK HUIS

De Leden van de
Begeleidingscommissie HtB

NO
1720161-jvg

'S-GRAVENHAGE
20 oktober 2017

DOORKIESNUMMER
070 - 517 2345

LOCATIE
Paleis Noordeinde

ONDERWERP Second opinion HtB

Geachte Leden,

Op basis van het verzoek van de begeleidingscommissie HtB is door een intern Team bestaande uit vertegenwoordigers van AZ en DKH een "second opinion" uitgevoerd op de door het RVB gepresenteerde voorziene overschrijding van a
op het in 2015 begrote bedrag van € 59 mln. r
t

art

11

Het is goed om hierbij te bedenken dat 75 % van de € 59 mln reeds verplicht is, waardoor de ruimte voor extra grote bezuinigingen gering is, zonder dat daarbij de uitgangspunten uit de kamerbrief, ten aanzien van scope, kwaliteitsniveau en planning worden aangepast.

DIENT VAN HET KONINKLIJK HUIS

Eerste conclusie is dat het project in deze fase niet binnen budget gerealiseerd kan worden zonder fundamenteel concessies te doen aan het beschreven eindresultaat en kans op juridische conflicten met aannemer. art

11

1. Het project is niet binnen budget gerealiseerd kan worden zonder fundamenteel concessies te doen aan het beschreven eindresultaat en kans op juridische conflicten met aannemer. art

2. Het project is niet binnen budget gerealiseerd kan worden zonder fundamenteel concessies te doen aan het beschreven eindresultaat en kans op juridische conflicten met aannemer. art

Belangrijkste oorzaken van overschrijding zijn:

- Groei asbestverwijdering
- Art. 10.1b
- Meer houtrot en houtzwam
- Meer noodzakelijke restauraties aan dak en gevel en historische plafonds

art. 11

1. Het project is niet binnen budget gerealiseerd kan worden zonder fundamenteel concessies te doen aan het beschreven eindresultaat en kans op juridische conflicten met aannemer. art

DIENT VAN HET KONINKLIJK HUIS

art.
11

Het budget van € 59 mln is opgesplitst in twee delen, het
bouwkundig deel (OT) waarbij besluitvorming en beheersing
liggen bij RVB en het inrichtings- en stofferingsdeel
(KT) waarbij de verantwoordelijkheid voor de beheersing en
besluitvorming ligt bij DKH. De voorziene overschrijding
doet zich volledig voor op het (OT) bouwkundig deel.
Wij zijn bereid om binnen het KT deel te onderzoeken of er
nog middelen vrij te spelen zijn door andere
materiaalkeuzes, art. 11

Dit zal de komende periode verder
moeten worden onderzocht.

art. 11

Met een vriendelijke groet,

art. 10.2e

art. 10.2e

M.B. Prent Mpc
Thesaurier van Zijne Majesteit
de Koning

1. wndl sg akkoord

2. sluss bek akkoord,
zie onderkoning
brief.1p vandaag
13/11 om 16u
versturen
Dank

13/11

Vertrouwelijk

Aan

Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
ProjectenKorte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 16169
2500 BD Den Haag
Nederland
www.rijksvastgoedbedrijf.nl

notitie

Kamerbrief Renovatie Paleis Huis ten Bosch

Datum
10 november 2017Bijlagen
3

Via	art. 10.2e
wnd. dg RVB	10.2e
Medeparaaf	art. 10.2e
	75 mail akkoord

Inleiding

Op 19 oktober jl. is de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties geïnformeerd over de geprognosticeerde meerkosten van art. 10.2e miljoen op het renovatiebudget van paleis Huis ten Bosch (zie bijlage 1). Naar aanleiding van een second opinion op de door het Rijksvastgoedbedrijf uitgevoerde expert judgement zijn deze geprognosticeerde meerkosten bijgesteld naar € 4,1 miljoen, waarvan € 1,1 miljoen als gevolg van prijsindexatie en € 3 miljoen als gevolg van meerkosten door tegenvallers tijdens het project. Met deze nota wordt u hierover nader geïnformeerd en tevens geadviseerd om de Tweede Kamer hierover te informeren.

Advies

Instemmen met en ondertekenen van de Kamerbrief.

13/11

art. 10.2e

Toelichting

Uitkomsten second opinion HtB

Bij brief van 20 oktober 2017 (zie bijlage 2) heeft Dienst Koninklijk Huis (DKH) de uitkomsten van de second opinion gepresenteerd. In de begeleidingscommissie Huis ten Bosch van 23 oktober 2017 is hier nader over gesproken. Uitkomst van het overleg van de begeleidingscommissie was dat de geprognosticeerde meerkosten werd bijgesteld van art. 11 naar art. 11.

De bijstelling van art. 11 is gevonden in:

- het niet uitvoeren van onderhoud aan ruimten die initieel niet zouden worden gerenoveerd (Balzaal en Pruikenkamer);
- bezuinigen in de huisvesting van DBB/KMAR;
- een voordeel van de rentekosten;

B
u

Tot slot is in de begeleidingscommissie afgesproken dat DKH het renovatiebudget tegen het licht zou houden om zodoende met extra bezuinigingsvoorstellen te komen.

Bezuinigingsvoorstellen

Door DKH is op 30 oktober jl. een aantal bezuinigingsvoorstellen gepresenteerd om de geprognosticeerde meerkosten te minimaliseren. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft deze voorstellen beoordeeld en de uitkomsten gepresenteerd aan de

begeleidingscommissie op 8 november 2017. Uitkomst van het overleg van de begeleidingscommissie was dat de geprognosticeerde meerkosten zijn bijgesteld van art. 11 naar € 4,1 miljoen.

Rijksvastgoedbedrijf
Directie Transacties &
Projecten

De bijstelling van art. 11 is gevonden in:

Datum
10 november 2017

a
r
t
.
1
1

Buiten reikwijdte

Persbericht

Gelijktijdig met het verzenden van de Kamerbrief (zie bijlage 3) zal een persbericht (zie bijlage 4) uitgaan. Dit persbericht is afgestemd met Dienst Koninklijk Huis en het ministerie van Algemene Zaken.

Buiten reikwijdte, art. 11, art. 10.1b

Rijksvastgoedbedrijf
Directe Transacties &
Projecten

Datum
10 november 2017

Rijksvastgoedbedrijf
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
Stuurgroep Huis ten Bosch

Rijksvastgoedbedrijf
Transacties en Projecten
Hoge Colleges van Staat en
Paleizen

Korte Voorhout 7
Postbus 16169
2500 BD Den Haag

Contactpersoon

art. 10.2a

M art. 10.2e
@rijksoverheid
.nl

notitie

vaststelling financiële uitgangspunten Huis ten Bosch

Datum
15 januari 2018

Inleiding

Op maandag 13 november is de Tweede Kamer bij brief geïnformeerd over de financiële situatie van het project Huis Ten Bosch, de ontstane overschrijding van 4,1 miljoen inclusief indexering, en de wijze van dekking daarvan.

Aan de brief liggen een aantal besparingen en dekkingsacties ten grondslag, waarover consensus is bereikt in de Begeleidingscommissie.

Buiten reikwijdte

[Redacted text]

Gevraagd besluit

De maatregelen en besluiten van de afgelopen weken zijn verwerkt in een nieuwe budgetverdeling, overzicht is bijgevoegd bij de stukken voor de stuurgroep. (bijlage 1). De stuurgroep wordt gevraagd in te stemmen met deze budgetverdeling en de daaraan ten grondslag liggende maatregelen ten aanzien van a) de genomen besparings- en dekkingsmaatregelen, b) de scope van het projectbudget en c) de wijzigingen van zowel het totaalbudget als de deelbudgetten.

Toelichting

1^e deelbesluit

De stuurgroep wordt gevraagd de onderstaande besparings- en dekkingsmaatregelen welke ten grondslag liggen aan de Kamerbrief te bekrachtigen.

A. Besparingen in de bouw	Levert op
art. 11 [Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Rijksvastgoedbedrijf
Transacties en Projecten
Hoge Colleges van Staat en
Paleizen

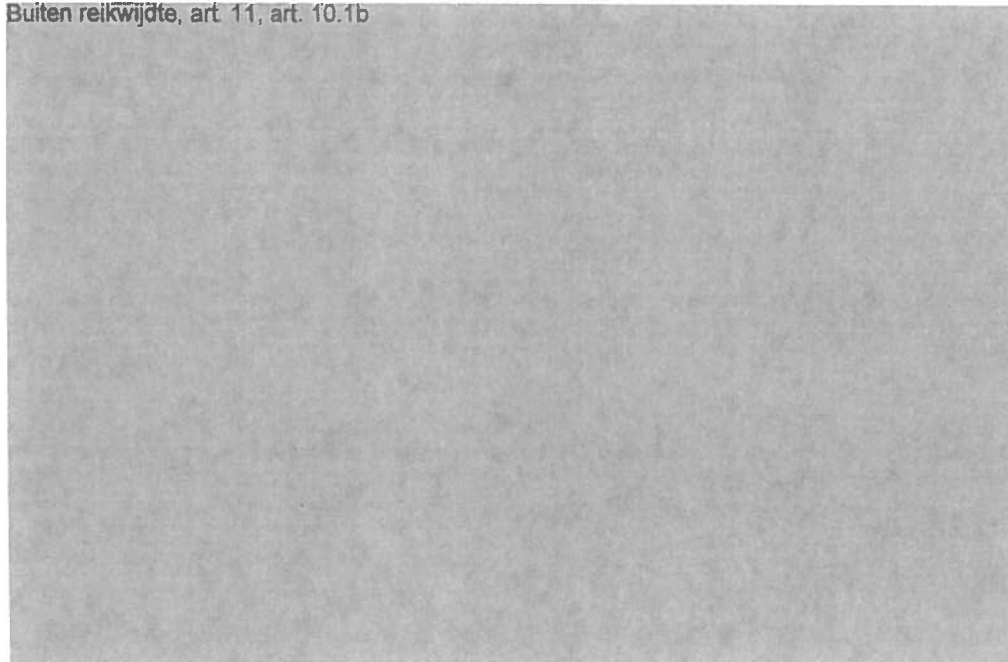
art. 11	
* art. 11	

Datum
15 januari 2018

B. Besparingen in budget	Levert op
art. 11	

C. Dekking tekort 4,1 miljoen Kamerbrief	Levert op
art. 11	

Buiten reikwijdte, art. 11, art. 10.1b

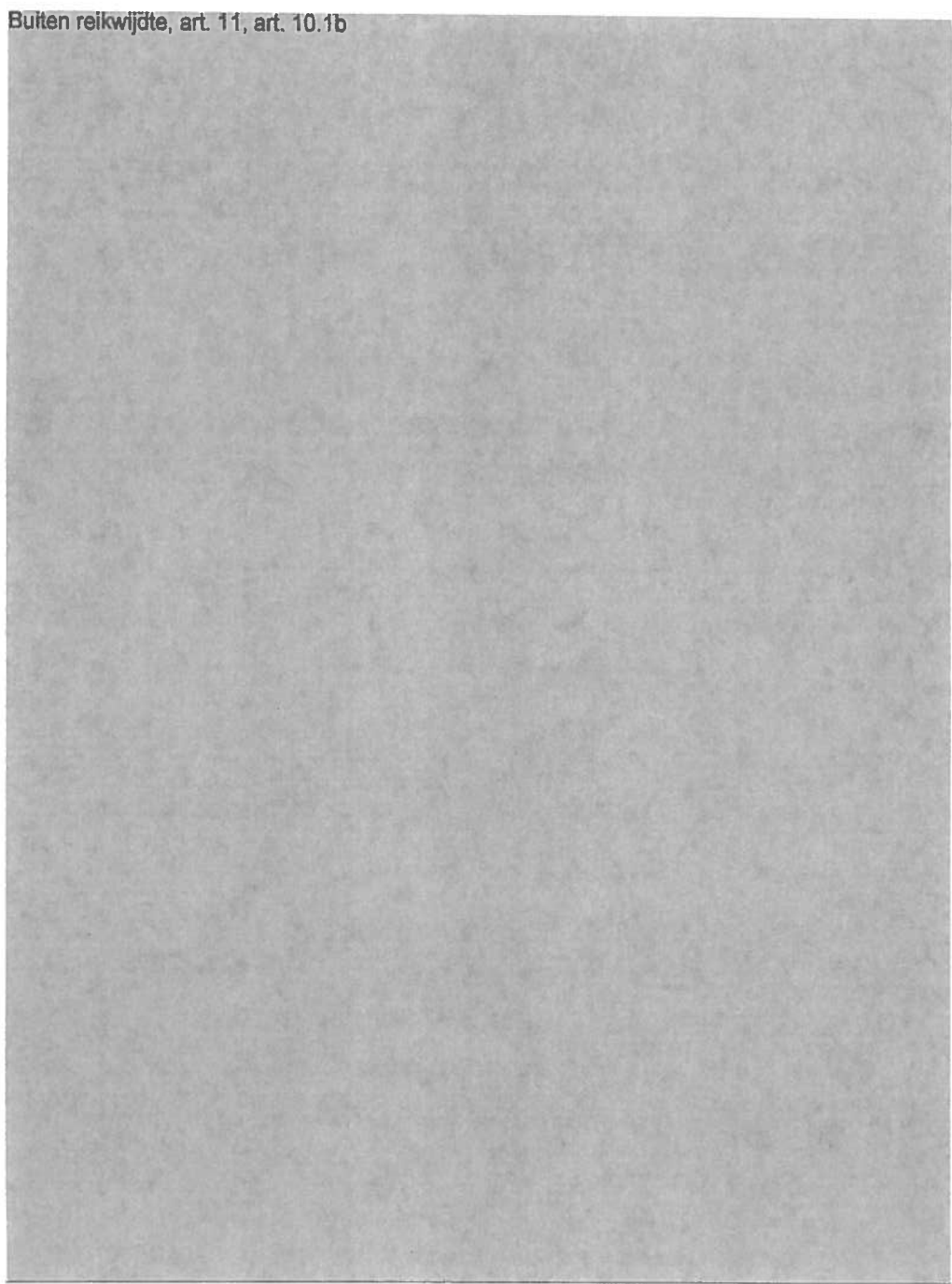

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Rijksvastgoedbedrijf
Transacties en Projecten
Hoge Colleges van Staat en
Paleizen

Buiten reikwijdte, art. 11, art. 10.1b

18

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Pagina 3 van 4

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Rijksvastgoedbedrijf
Transacties en Projecten
Hoge Colleges van Staat en
Paleizen

Buiten reikwijdte, art. 11, art. 10.1b

18

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK

Pagina 4 van 4